

Strategi för hälsa 2020–2022

Barnalivet

Nya perspektiv

Värmland

Antagen av beredningsgruppen 2020-10-19

Inledning

Vi står inför stora demografiska utmaningar och ett ökat behov av välfärdstjänster samtidigt som den arbetsföra delen av befolkningen minskar. Befolkningens hälsa både påverkas av, och påverkar välfärdens verksamheter: skola, socialtjänst, vård- och omsorg, hälso- och sjukvård. Att förbättra hälsan hos alla är av avgörande betydelse. I en befolkning där skillnaden i hälsa mellan olika grupper är betydande, behöver dessa välfärdsverksamheter samarbeta kring invånarna som använder dem. Det hälsofrämjande och förebyggande arbetet är inte bara en ekonomisk nödvändighet utan ett strategiskt val för att klara framtidens välfärd. Målsättningarna i Strategi för hälsa är framtagna i samverkan med kommuner och landsting/regioner under 2017. De har valts med utgångspunkt i hälsa, att välfärdstjänsterna kan bidra till skillnad och att samverkan inom och mellan kommuner, landsting/regioner behöver stärkas och utvecklas.

Målsättningarna har utgått från en analys av trender under de senaste åren på nationell nivå, dvs. vad som är rimliga utmaningar men samtidigt realistiskt att uppnå inom tidsperioden. Även om målen bara innebär en höjning på några få procent (på nationell nivå) kan det innebära en kraftig förbättring på lokal och regional nivå. Varje mål behöver brytas ned och anpassas till din kommuns, landstings och regions förutsättningar och nuvarande nivåer.

De indikatorer och mått som tillhör målen är valda utifrån vad som redan är insamlat och jämförbart över hela landet. Indikatorerna är till för att göra jämförelser inom ett antal utvalda områden i strategin. För att synliggöra den ojämlika hälsan behöver analys och åtgärder grunda sig på data som är uppdelat på kön och så långt möjligt även på socioekonomiska faktorer såsom utbildning och bostadsort. Vid uppföljning av mål är det inte bara angeläget att genomsnittet blir bättre, utan skillnaderna ska också minska - inom och mellan kommuner, inom och mellan regioner samt mellan olika grupper, kön etc.

Det ska även finnas ytterligare möjligheter till nyansering och uppdelning av resultat för olika grupper i befolkningen som kan finnas i regionala/lokala system eller rapporter. Det kan även finnas kompletterande resultat framförallt om barn och unga i regionala/lokala mätningar som inte är jämförbara över hela landet.

Nya perspektiv

Nya perspektiv är ett forum för samverkan, samordning och dialog mellan förtroendevalda och tjänstemannaledning inom Värmlands 16 kommuner och Region Värmland. Invånarperspektivet är en viktig utgångspunkt. Genom att träffas regelbundet byggs gemensam kunskap och relationer upp, tillit samt förtroende utvecklas. Den gemensamma kraften tillvaratas och stärker förmågan till samarbete för medborgarnas bästa.

Nya perspektiv består av följande fyra gemensamma utvecklingsområden/ utmaningar: Barnalivet, Ungdomslivet, Vuxenlivet och Äldrelivet. Det finns ingen konkret definition gällande ålder för när en individ är ex. barn eller ungdom, vuxen eller äldre. Viktiga faktorer som psykisk hälsa, riskbruk och missbruk berör samtliga perspektiv oavsett ålder. Stora mål kräver gemensamma krafter och insatser.

Barnalivet

Den gemensamma inriktningen är att huvudmännen i samverkan ska skapa förutsättningar så att barn i Värmland får en god hälsa och trygga uppväxtvillkor. Det innebär att erbjuda hälsofrämjande och förebyggande insatser samt där det finns behov tillhandahålla anpassat stöd för barn och familjer.

Förutsättningarna i länet och dess orter är olika och det återspeglas även i resultaten lokalt. Variationerna kan vara stora. Det gemensamma och lokala förbättringsarbetet kräver stort engagemang och det saknas inte utmaningar. I januari 2020 fanns det knappt 64 000 folkbokförda barn och unga från 0 till och med 20 år. Ca 21 200 var 0–6 år, 18 700 var mellan 7-12 år, 14 800 var mellan 13-17 år och 9 300 var mellan 18-20 år.¹

Förutom de beslutade målsättningarna för Barnalivet ska fokus särskilt beaktas gällande

- *Särskilt sårbara grupper.* Barn som växer upp under svåra hemförhållanden, barn med psykisk ohälsa, övervikt inklusive fetma, långvarig sjukdom eller funktionsnedsättning samt asylsökande och nyanlända barn
- *Utveckling av metoder och arbetsätt.* Redan beprövade och evidensbaserade metoder ska prioriteras i de länsgemensamma uppdragen
- *Att organisera en fungerande och stödjande struktur* i länet som underlättar implementering och uppföljning av utvecklingsarbeten och överenskommelser som rör både region och kommuner

Implementering och ansvar

Alla berörda aktörer ska känna till strategins målformuleringar och regionalt och lokalt aktivt arbeta med implementering och åtgärder för att nå uppsatta mål. Uppföljning med resultat ska redovisas varje år på nationell, regional och lokal nivå.

Strategins grund

- Barnkonventionen
- Skollagen
- Socialtjänstlagen
- Hälso- och sjukvårdslagen
- Kommissionen för jämlik hälsa
- Agenda 2030
- SKL:s programberedning för barn och ungas hälsa
- Regeringens ANDT-strategi
- Överenskommelse om psykisk hälsa och Uppdrag psykisk hälsa

---

¹ LISA-registret. Region Värmland

Nationella och regionala mål 2020 - 2022

En god och jämlik hälsa		
Barnalivet		
Nationella mål	Indikatorer	Motivation och aktörer
Färre små barn ska utsättas för tobaksrök i hemmet (minska med minst 2 procentenheter)	Tobaksrökning i hemmet där barn i 8 månaders ålder finns. Med rökare i barnets hemmiljö avses vårdnadshavare, sambo, äldre syskon, far- eller morföräldrar eller någon annan person som stadigvarande bor tillsammans med barnet och som röker enligt definitionen ovan. Källa: Rapportportalen Cosmic Socialstyrelsen och Kolada vid 8 månaders ålder	Tobaksrök påverkar barns hälsa och uppväxt negativt. Passiv rök har högre koncentration av farliga partiklar än den rök som rökaren drar i sig vilket gör den skadligare, särskilt för barn som är känsligare än vuxna. Barn som utsätts för passiv rökning har större risk för sjukdomar och plötslig spädbarnsdöd. <u>Aktörer:</u> mödrahälsovård, barnhälsovård, familjecentraler, ungdomsmottagningar, vårdcentraler, förskola, skola utifrån att nå föräldrar
Färre treåriga barn ska ha karies (kariesfrihet ska öka med minst 2 procentenheter)	Andel kariesfria 3-åringar av alla undersökta 3-åringar. Viktigt att följa täckningsgraden dvs. hur stor del av 3-åringarna blev undersökta Källa: Folktandvården och Kolada, Skapa	Karies på en 3-åring är en viktig indikator för tidig upptäckt av skador eller problem och att barn och familj är i behov av stöd. Karies i tidig ålder är troligen också en riskindikator för andra tillstånd och sjukdomar, som oftast manifesteras senare i livet, ex. diabetes, övervikt/fetma och hjärt-/kärlsjukdom <u>Aktörer:</u> tandvård, barnhälsovård, familjecentraler, hälso- och sjukvård, förskola, skola, kostverksamhet i offentlig verksamhet
Fler elever i åk 9 ska vara behöriga till gymnasiet (öka med minst 2 procentenheter)	Andel elever i åk. 9 som är behöriga till yrkesprogram, hemkommun. Källor: Skolverket SIRIS, SCB, Kolada och elevhälsodatabasen (ELSA).	Det finns ett tydligt samband mellan hälsa och lärande. Att uppnå behörighet till gymnasieskolan är en skyddsfaktor mot att drabbas av psykosociala och somatiska problem. <u>Aktörer:</u> förskola, skola inkl. elevhälsa, socialtjänst, kultur och fritid, "första linjen unga", ungdomsmottagning, barn- och ungdomspsykiatri

Regionala mål	Indikatorer och källa	Motivation och aktörer
Barns psykiska hälsa ska förbättras (öka med minst två procentenheter)	Sammanvägt medelvärde på psykisk hälsa, fördelat på pojkar och flickor Källa: ELSA	De första åren lägger en viktig grund för den psykiska hälsan senare i livet. Både sociala och psykologiska faktorer har betydelse. Därför är det en bra investering med tidiga insatser för att främja hälsa och förebygga ohälsa bland barn och unga. <u>Aktörer:</u> barnhälsovård, familjecentral, förskola, skola, elevhälsa, första linjen unga, ungdomsmottagning, vårdcentral, barn- och familjehälsan, barn och ungdomspsykiatri, socialtjänst
Övervikt och fetma bland barn och unga ska minska (med minst 2% för varje åldersgrupp)	Andel barn 4, 6, 10, 13 och 16 år med BMI > 25 och BMI > 30 Källa: ELSA och Rapportportalen Cosmic fördelat på kön	Övervikt och fetma hos barn har ökat kraftigt under de senaste decennierna. Det är även en betydande riskfaktor för ökad sjuklighet under både uppväxttid som i vuxen ålder. <u>Aktörer:</u> barnhälsovård, familjecentral, förskola, skola, elevhälsa, första linjen unga, ungdomsmottagning, barn- och ungdomsmedicin, vårdcentral, kostverksamhet i offentlig verksamhet
God kvalitet		
Fler elever ska känna sig trygga i skolan (öka med minst två procentenheter)	Sammanvägt medelvärde på trygghet, fördelat på pojkar och flickor Källa: <ul style="list-style-type: none"> • ELSA förskola, åk 4,7 och gymnasiet åk 1 • Skolinspektionen, åk 5 (v a år, jämna år) 	Att känna sig trygg i skolan är en förutsättning för att kunna lära och utvecklas i enlighet med utbildningens mål. Elevernas skolprestationer har stor betydelse för välbefinnande och en god psykisk hälsa vilket i sin tur påverkar motivation, lust och förmåga att lära samt för att fungera i skolans sociala miljö. <u>Aktörer:</u> skolans alla verksamheter och personal, socialtjänst, samhällsbyggnads – och teknisk förvaltning, första linjen unga, ungdomsmottagningar, specialistsjukvård (t ex om eleven har en funktionsnedsättning).
Fler elever ska anse att de får hjälp i skolan när de behöver det (öka med minst 2 procentenheter)	Elevers positiva svar på frågan: Mina lärare hjälper mig i skolarbetet när jag behöver det, andel (%). Källa: Skolinspektionen åk 5 (v a år, jämna år)	Alla elever ska känna att de får hjälp och stöd i sitt lärande för att ständigt utvecklas mot utbildningens mål. För att lyckas möta varje elev på bästa sätt behöver skolan ett normmedvetet perspektiv, och tidigt uppmärksamma elever som behöver särskilda utmaningar, extra anpassningar eller särskilt stöd för klara kunskapskraven.

	ELSA förskola, åk 4,7 och gymnasiet åk 1	<u>Aktörer:</u> skolans alla verksamheter och personal, socialtjänst, samhällsbyggnads- och teknisk förvaltning första linjen unga, specialistsjukvård (t ex om eleven har en funktionsnedsättning).
Fler elever ska känna att skolarbetet gör dem nyfikna så de får lust att lära sig mer (öka med minst 2 procentenheter)	Skolarbetet gör mig så nyfiken att jag får lust att lära mig mer, positiva svar, andel (%) Källa: Skolinspektionen, Åk 5 (v a år, jämna år)	Elever som känner sig respekterade, sedda och lyssnade till bidrar till motivation och lusten att lära. Undervisning som är varierande, flexibel och kreativ, skapar nyfikenhet och stimulerar alla elever till att utveckla sin fulla potential. <u>Aktörer:</u> skolans alla verksamheter och personal, socialtjänst, samhällsbyggnads- och teknisk förvaltning, första linjen unga och specialistsjukvård (t ex om eleven har en funktionsnedsättning).
Hållbart och uthålligt		
Färre barn och unga ska leva i ekonomiskt utsatta hushåll (minska med minst 2 procentenheter)	Med ekonomiskt utsatta avses hushåll med låg inkomst eller ekonomiskt bistånd (tidigare kallat socialbidrag) Andel invånare 0–19 år i ekonomiskt utsatta hushåll och andel invånare 0–19 år i ekonomiskt utsatta hushåll av totalt invånare 0-19 år. Källa: Kolada	För barn som lever i fattigdom under lång tid blir troligtvis hälsokonsekvenserna större samt även den långsiktiga risken för att själv hamna i ekonomiska svårigheter. En uppväxt i fattigdom innebär ofta mindre handlingsfrihet och kan påverka barns känsla av trygghet och barnen kan oroas för familjens ekonomi som dels ger en stress men även bidrar till anpassning av vilja till aktiviteter. <u>Aktörer:</u> förskola, skola inkl. elevhälsa, gymnasium, socialtjänst, vård-och omsorg, kultur och fritid, arbetsmarknadsförvaltning, barnmorskemottagning/mödravårdscentral, barnavårdscentral, vårdcentraler, barnmedicin, barn och ungdomspsykiatri, ungdomsmottagningar, tandhälsovård, kronofogden, bostadsbolag (förebygga vräkning)

Bilaga 1.

Utfall Värmland

Om ej annat anges är utdata hämtat från Kolada och Skolinspektionen (v a år, jämna år)

Indikator	2017	2018	2019	Utmaningar
Färre små barn ska utsättas för tobaksrök i hemmet (Rapportportalen och Kolada)	12% (födda 2016)	14% (födda 2017)	8,4 % (födda 2018)	Utmaningar: 2019 >20%: Grums Eda 10–15%: Filipstad Munkfors Säffle Kristinehamn
Färre treåriga barn ska ha karies (Skapa och Kolada)	94% (2013-2016 97%)	94%	94%	Utmaningar: 2017 >10% Storfors, Åmotsfors, Säffle, Munkfors
Fler elever i åk 9 ska vara behöriga till gymnasiet	82%	86%	85%	Utmaningar: 2018 Kristinehamn 80% Grums 78% Sunne 82% Säffle 83%
Barns psykiska hälsa ska förbättras	85%	88%	87%	Utmaningar: 2017 Storfors 76%, Torsby 77%
Övervikt och fetma bland barn och unga ska minska	2016–2017 BHV 4 år 12% (Rapportportalen) (ELSA) Förskola 6 år 21% Åk 4 26% Åk 7 23% Gymn åk 1 28%	2017–2018 BHV 4 år 18% (Rapportportalen) (ELSA) Förskola 6år 20% Åk 4 26% Åk 7 24% Gymn Åk 1 25%	2018–2019 BHV 4 år 21% (Rapportportalen) (ELSA) Förskola 6 år 20% Åk 4 27% Åk 7 27% Gymn. Åk 1 30%	Utmaningar: 2018 sammantagen övervikt+fetma vid 4 år (Rapportportalen) Storfors 29% varav fetma 6% Svea 25% varav fetma 10% Säffle/Nysäter 24% varav fetma 9% Forshaga 23% varav fetma 7% Torsby 23% varav fetma 5% Grums 22% varav fetma 8%
Fler elever ska känna sig trygga i skolan,	2016–2017 96% (ELSA) 95% 2016 (Skolinspektionen åk 5)	2017–2018 96,5% (ELSA) 88,7% 2018 (Skolinspektionen åk 5)	2018–2019 96% (ELSA) Utfall Skolinspektionen 2020	Utmaningar: 2018 Grums 78,2% Kristinehamn 81,8 % Kil 82,4 % Storfors 85 % Riket 88,7%

Indikator	2017	2018	2019	Utmaningar
Fler elever ska anse att de får hjälp i skolan när de behöver det	2016–2017 XX% (ELSA) 2016 91,1% (Skolinspektionen åk 5)	2017–2018 96,5% (ELSA) 2018 93,9 % (Skolinspektionen åk 5) <i>Riket 93,8</i>	2018–2019 96 % (ELSA) Utfall Skolinspektionen 2020	Utmaningar: 2018 <i>Kil 89,2%</i> <i>Grums 92,3%</i>
Fler elever ska känna att skolarbetet gör dem nyfikna så de får lust att lära sig mer (Skolinspektionen)	66,3 % 2016	69,9 % 2018	Utfall Skolinspektionen 2020	Utmaningar: 2018 <i>Kil 60,8</i> <i>Grums 64,1 %</i> <i>Kristinehamn 67,4 %</i> <i>Riket 72,2 %</i>
Färre barn och unga 0–19 år ska leva i ekonomiskt utsatta hushåll (Kolada)	10,3%	10,4%	11,9%	Utmaning: 2018 <i>Filipstad 23,2%,</i> <i>Storfors 16,9%,</i> <i>Säffle 16,2%,</i>